

ne haragudj, én nem akarom!” – *Ne haragudj*). Hihetőbbnek tűnne talán a gyermek – életkori egocentrizmusából adódó – „engem vigyen fel a padlásra” tombolása, mint ez a szelíd beleenyugvás. Hiányérzetünk támadhat, hogy a gyermekkorú beszélő ritkán használja az illogikus, irracionális világmagyarázó elveket (*A te füled* című, szinte szürrealista versben viszont igen!) és a tapasztalatok hiányából fakadó nonszensz-humoros, élőbeszédszerű hangot, de kárpótolhat e hiányért a versek gazdag képisége, több hagyományhoz kapcsolódó komplexitása.

A kötetet Kelemen Kinga finom vonalú, artisztikus akvarelljei illusztrálják. A képek egyes oldalakon sokszínűek, kontúrosak, néha kellemes, színátmenetes pasztellárnyalatok keretezik a szövegeket, egy helyen pedig, az illusztrált verset (*Árnyékfogó*) érzékletesen megjelenítve egytónusú, sötét, árnyékszerű rajzokat találunk. Az egyszerre mesészerű és realisztikus képek részletgazdagsága sok meglepetést és élményt nyújthat az oldalak böngészése közben, és akárcsak a verseknél, itt is örömmel fedezhetünk fel bújócskázó és vissza-visszatérő motívumokat is. (*Koinónia*, 2025)

HACSEK ZSÓFIA

„Homokháború, ne nőj nagyra”

Miklya Zsolt: Napszellő, holdpaplan – Bújócskaszoltárok

Miklya Zsolt költő, pedagógus, szerkesztő keresztény ön- és világmismereti útjának kezdetéről egy 2024-es interjúban* hallottam először, ahol felesége és alkotótársa, Miklya Luzsányi Mónika a közös megtérés élményéről, filozófiai háttéréről mesélt. Ugyan kettejük közül a feleség aktívabb a médiában (újságíróként is, de mintha a könyveit is jobban marketingelné), amint a fenti példa is mutatja, rajta keresztül a férj is gyakran szóba kerül. Nagy érdeklődéssel vettem hát a kezembe Miklya Zsolt *Napszellő, holdpaplan* című új kötetét, amely a *Bújócskaszoltárok* alcímet viseli. Már ebből a műfaji meghatározásból sejthettem, hogy nem egy szokványos gyerekvers-gyűjteményről van szó; inkább egyfajta kísérletről, újításról, amelynek értelmezése során az esztétikai és a világnézeti szempontok óhatatlanul összefonódnak.

Habár nincs okom kételkedni a Miklya Luzsányi Mónika által említett felnőttkori megtérés-történetben, maga Miklya Zsolt a könyv végén szereplő szerzői életrajzában némileg árnyalja ezt a képet. Ebben ugyanis egy gyermekkorú emléket idéz fel, amikor is „nagyszülei titkos fiókjában, az öreg családi Bibliában” újra meg újra rátalált a Zsolt névre, de csak később tudta meg, hogy ez a *Zsoltárok könyve* rövidítése. Ez a kis történet azt sugallja, hogy Miklya már gyerekkorában sem viszonyult semlegesesen a kereszténységhez és a Bibliához; és talán éppen a szocialista rendszer közegének köszönhető, hogy a titkok és enigmatikus rövidítések szövevényében, a saját (félreértett) nevének keresztül illetően személyes kapcsolódása alakulhatott ki hozzájuk. Azt viszont szinte biztosra vehetjük, hogy Miklya kisfiúként nem olvashatott még olyan, kifejezetten a kereszténység által ihletett vagy explicite keresztény témájú „bújócskaszoltárokat”, amelyeket most ő nyújt át a mai gyerekeknek.

Na, de milyenek is ezek a „bújócskaszoltárok”? A műfaj névadója bizonyára a *Bújócska* című szöveg, amely a 139. zsoltár 1–12. verseinek parafrázisa. (Miklya az összes „bújócskaszoltár” címe alatt egyből megadja az inspirációul szolgáló igehelyeket, így ezeket akár rögtön hozzájuk lehet olvasni – ahogy egyébként én magam is tettem.) Ami a legendás szerzőnek (itt éppen Dávid királynak) kozmikus méretű, átláthatatlan mélységű és kiterjedésű istenkapcsos-

* MIKLYA LUZSÁNYI Mónika, *Mit csinál egy teológus 2024-ben?*, <https://wmn.hu/wmn-life/62281-miklya-luzsanyi-monika-mit-csinal-egy-teologus-2024-ben> – hozzáférés: 2025. szeptember 19.

lat, az gyereknyelven Istennel való bújócska. Látszólag az eredeti problémakör kicsinyítése, bagatellizálása, valójában viszont éppenhogy kiterjesztése, hiszen egy gyerek számára még sokkal inkább élet-halál, vagy legalábbis az egész életet meghatározó kérdés lehet, hogy *lát-szik-e, látszott-e*. (Itt talán elég csak Szabó Lőrincről idézni a *Lóci óriás lesz* című klasszikust.) Az egész *Napszellő, holdpaplan* ezen az alapon szerveződik: első ránézésre „csupán” gyerek-szemszögű, játékos, ritmusos, könnyen megjegyezhető, szavalható szövegeket kapunk, ám ezek mögött komoly, néhol nyugtalanító egzisztenciális kérdések sejlének fel. Érdemes tehát lassan forgatni, sokszor letenni, alaposan megemésztetni ezt a gyűjteményt.

A kapcsolat a zsoltárokkal általában szó szerinti: Miklya konkrét motívumot (vihar, pohár, szőlőtőke, szárazság, madár, vár stb.) emel át, és aköré ír gyerekverset, amelyek viszont a zsoltár ismerete nélkül is kiválóan megállnák a helyüket. Sőt, itt kell megjegyezni: jó lenne, ha a gyereket ateista szellemben nevelők se riadnának vissza attól, hogy a csemete ebből a könyvből olvasson vagy készüljön fel a szavalóversenyre, hiszen didaktikus hittérítés egyik szövegből sem olvasható ki, pláne nem ítélezés, moralizálás, kárhosszal fenyegetőzés vagy bármi ilyesmi. Ezek valóban gyerekversek, gyerekörömről és gyereknehézségekről, csak éppen zsoltárok ihlették őket, és néhányban szóba kerül a templomba járás meg Isten.

Olyan példák is akadnak ráadásul, amikor a gyerekvers és a zsoltár közötti kapcsolat jóval áttételesebb, és így még könnyebb elválasztani egymástól a kettőt, ha az olvasónak éppen erre lenne igénye. Ilyen például a *Mi lesznek ábécé*, amely a gyermekirodalom kedvelt toposzát, a pályaválasztás még igencsak távoli felelősségét és az ezáltal még kreatívan elszabadulható fantáziát idézi meg (csak itt nem tűzoltóról, katonáról és vadakat terelő juhászról olvashatunk, hanem ilyesmikről: „Lehetnék tyúkfarmar, ufó, / üveges, varga, zsúrzenész”). Az idevágó Zsolt 111,2–3 alatt viszont ezt találjuk: „Az Úr művei nagyszerűek, emlékeztetek mindazoknak, akik örülnek rajtuk. Tevékenysége fenség és erő, s igazságossága örökké tart.” Talán a „mű” és „tevékenység” szavak ihlethették meg Miklyát, mindenesetre nem hiszem, hogy egy vakteszt során össze tudnám párosítani a zsoltárt az általa inspirált gyerekverssel...

A kötet három nagy részre tagozódik, és mindegyikben emelkedő számsorrendben szerepelnek a zsoltárok. Ez tehát azt sugallja, mintha a szerző háromszor „ment volna végig” a *Zsoltárok könyvén*, és három különböző, kisebb kötetet írt volna belőle, amelyeknél erős belső logikát, tematikus kapcsolódást figyelhetünk meg. (Sőt, a második közepe táján a visszatérő nevek miatt egész kis verses regény áll össze az egyes szövegekből.) Az első rész címe *Aranykapu*, gyerekversei pedig leginkább a természeti képek ábrázolásában tűnnek ki: visszatérő téma az ember (felnőtt és gyerek) növényekhez, állatokhoz, időjáráshoz való viszonya. A *Szívcsend* Weöres Sándor *Százcsengőjének* ritmusában íródott, ezzel fejet hajtva a nagy előd előtt; érdekes módon viszont az ugyanilyen ritmusú kötet cím a maga versében, a kötetzáró *Őrlistában* egészen más módon épül be a szövegbe, és ott nincs is „százcsengő-ritmus”.

A második rész a *Kié a vár?* címet viseli, és az előzőnél jóval komorabb hangvételű, amelyet Kelemen Kinga illusztrációi is alátámasztanak. Míg az *Aranykapu* mellett csupa zöld, kék, élénk, vidám színű kép szerepelt, e résznél a szürke, barna, sötétebb, tompább színek dominálnak. A vár-motívumot különleges kreativitással használja újra és újra Miklya, de sokadszorra sem lesz unalmas. Hiszen éppen a kereszténység egyik nagy ellentmondásán gondolkodtat el ez a rész: egy elvileg békét és szeretetet hirdető vallás miért gabalyodik bele háborúba, miért ostromolták keresztetek Jeruzsálemet, miért áldották meg papok a két világháború (akár tömegpusztító) fegyvereit, és miért „erős várunk nekünk az Isten”?

Ebben a részben még csak áttételesebben jelennek meg ezek a kérdések, fő helyszíne, környezete ugyanis a gyerektársaság, az óvoda, iskola, játszótér, fő témája pedig a gyerekek viszonya egymáshoz. Márpedig ezek a fejlődésben lévő kis emberek vérfagyasztóan kegyetlenek tudnak egymással lenni, akár azért, mert még csak tanulják az empatikus kommunikációt, akár mert már sajnos sosem fogják igazán megtanulni. A nézőpontkarakter (avagy lírai én) gyerek várat épít, amelyet meg kell védeni a többiektől, akik le akarnák rombolni, tönkre akarnak tenni; de

amely arra is alkalmas, hogy falai közül ő maga támadjon másokra. Zsuzsi visszatérő karaktere egyrészt a béke, újjáépülés, feltámadás szimbóluma, mint a *Játszón*, az *Ostrom* vagy a *Szőlőszemek* című szövegekben. Más helyeken viszont gonoszul viselkedik a nézőpontkarakterrel, kiközösíti, nem barátkozik vele, például itt: *Senkise*, *Hátas nap*. Utóbbiban viszont éppen az addig agresszív, kellemetlen Doma bizonyul a nézőpontkarakter hű barátjának. Miklya nagyon ügyesen érzett rá a gyerekközösségek folyton változó dinamikájára, a személyiségek formálódására.

Az *Őrlista* című utolsó rész mindezek után még tovább tágítja a gyermeki nézőpont horizontját. Rögtön az első versben, *A csúfolódók székében* berobban az a háború, amelyre a korábbi szövegekben csak távoli utalások voltak: „Istenem, te meg nevensz rajtunk. / Homokháborút hoz a jólét” (*Homokháború 2.0*). Ez viszont már igazi háború, jólétről pedig szó sincs: „Ma nem kell iskolába menni. / Nincs pénz olajra, gázra, fára, szénre”. Később szintén a háború motívuma egybefonódik a családon belüli erőszakkal (*Háború*), és a felnőtt olvasó szíve összeszorul a gondolatra, hogy mennyire magányos is az a gyerek, akinek ezzel nap mint nap, külső segítség nélkül szembe kell néznie.

Ugyanebben a részben kerülnek szóba a betegségek is: azok, amelyekről a gyerek úgy érezheti, halálra kínozzák, pedig „csak” egy kis bányahimlő vagy láz – de azok is, amelyek miatt a felnőttek leülnek a gyerekekkel, és olyan beszélgetéseket kezdenek, hogy „Ha el kell mennem, Kinccsem, / tudod, ha nem leszek, mondta” (*Ne haragudj*). Amire persze a gyerek dühösen alkudozni kezd Istennel, hogy nem, Mama még nem mehet el hozzá! A másik nehéz téma a vetélés, amelyet a nézőpontkarakter így fogalmaz meg többször is: „hugi elúszott” (*Mint a mesében, Ikrek*).

Ám talán éppen azért, mert maga is érezte, mennyire nehezek, felkavaróak ezek a témák, Miklya a kötet vége felé visszatér az első rész hangulatos, természetfestő, különösen szép képiségű szövegvilágaihoz is, amelyekhez Kelemen Kinga úgyszintén előveszi a vidámabb, élénkebb színű ecseteit. Az utolsó szöveg, a már emlegetett *Őrlista* afféle esszenciája az egész könyvnek: mély is, de megnyugtató is, és nemcsak nyelvi bravúrokkal van tele, hanem a korábbi szövegek főbb szereplőivel is még egyszer találkozhatunk benne, hogy méltóképpen elbúcsúzhassunk tőlük.

Összességében a *Napszellő, holdpaplán* egyszerre tekinthető érdekes irodalmi kísérletnek, amely a zoltár ókori műfaját hozza össze egy jellegzetesen kortárs műfajjal, a gyerekverssel, illetve (ha a vallásos konnotációtól el tudunk, avagy akarunk tekinteni) egy igazán igényes, érett nyelvi szintű, kiforrott gondolatvilágú gyereklíra-kötetnek. Jó szívvel ajánlom minden család polcára, világnézettől függetlenül. (*Koinónia*, 2025)

KOZMA SZABOLCS

Egy másféle irodalom felé: irodalom szöveg nélkül

Szinvai Dániel: álmomban az eső

Szinvai Dániel *álmomban az eső* című kötete 2025-ben jelent meg a Csimota Könyvkiadó gondozásában. A szabadúszó magyar grafikus második szerzői könyve ez, az előző évi *Párhuzam* című kötetét követi, szélesebb kontextusban viszont a *silent book*, azaz a *csendeskönyv* műfajának (rövid) magyarországi katalógusát bővíti, ugyanis a műfaj hazai hatástörténete azt mutatja, hogy nem feltétlenül tudott népszerűvé válni a magyar olvasóközönség körében (ennek okát Csányi Dóra *Csendeskönyvek – képek szöveg nélkül* című tanulmányában kutatja). Ezt mutatja az is, hogy Magyarországon a 2000-es évektől számítva igen csekély számban jelentek meg csendeskönyvek, míg a szomszédos országokbeli vagy akár európai viszonylatban nézve is a műfaj már igazi áttöréseket érhetett el.